

Formes de coneixement: “L’emoció ens ajuda a raonar bé”

Dg, 16/01/2022 per Catalunya Religió

([Cristianisme Segle XXI](#)) Amb el títol ‘La utopia de l’Evangeli, avui. De quin Déu parlem?’ aquest dissabte l’Associació Cristianisme al segle XXI ha iniciat el cicle ‘Espai Obert’. La presidenta **Mercè Izquierdo**, ha presentat el ponent i ha justificat que aquesta primera sessió encara s’hagi organitzat de forma telemàtica. L’escolapi **Ramon M. Nogués**, biòleg i antropòleg, ha parlat sota el títol ‘Formes de coneixement’, que ha desenvolupat en vuit punts.

Ha iniciat el primer exposant que el fet de “conèixer”, en el sentit d’apropiar-se d’aspectes del món, és propi de tots els vivents per poder sobreviure. Virus, bacteris, fongs, vegetals i animals coneixem per sobreviure, cosa que podem denominar “ment”, per bé que va creant individus més complexos amb l’evolució.

En el segon punt, ha explicat que la forma més elemental de conèixer és “sentir” com a reacció als estímuls del medi ambient. Així, el cuc de només un mil·límetre denominat *Caenorhabditis elegans* –primer organisme molecular a tenir el genoma totalment seqüenciat–, amb només 302 neurones, “coneix” el seu ambient i s’espavila per viure, menjar, reproduir-se, defensar-se, etc. Els amniotes, com les tortugues, no sols “coneixen” sinó que tenen consciència (no reflexiva, però sí de ser presents en la vida).

En el tercer punt, seguint l’escala evolutiva, ha arribat als humans, clarament singulars –tenim 100.000 milions de neurones–, malgrat ser deutors de la denominada “limitació darwiniana”, això és, que seguim amb una capacitat de coneixement limitada (i el ponent mostrarà imatges comparatives del còrtex d’un ratolí, d’un macaco i d’un humà).

A partir d’imatges de la revista *Nature* sobre la capacitat craniana de l’evolució humana (de l’Australopitecus a l’home modern) ha explicat, tanmateix, que el

cervell no està aïllat del cos i que el que denominem identitat del jo no pertany al cervell únicament, sinó a tot l'organisme humà, vísceres incloses.

Ha arribat així al punt quart, en què ha desenvolupat una frase d'**Einstein**: "La realitat és misteriosa". En d'altres mots: al fons de tota investigació científica hi ha el misteri, cosa que ha explicat amb diferents expressions de la revista *New Scientist*: "La realitat té esquerdes en el seu cor", "La realitat és la més gran de les il·lusions", "La realitat és una simulació?", "Per què les lleis de l'univers ho expliquen tot, llevat del jo"...

Dit d'una altra manera: en les evidències científiques hi ha consideracions que no ho són. I en aquest punt, s'ha referit a tres grans científics del segle XX com **W. Heisenberg**, A. Einstein, **N. Bohr**, el darrer dels qual deia que "tot el que denominem real està fet de coses que no poden considerar-se reals". I ha tornat a parlar de l'exemplar del passat novembre de *New Scientist* on, en portada, es demanava el perquè de diferents situacions humanes: "per què existeixo..., pateixo..., soc irracional..., soc conscient..., la teoria quàntica és tan estranya?"

Ha arribat així al punt cinquè, en què ha explicat les estructures del complex món mental humà, partint del tronc cerebral i pujant per l'eix hipotalàmic-hipofisari, que es responsabilitza de les pulsions per la nostra supervivència, explicant tot seguit les relacions entre el sistema límbic (que ens regula emocions i sentiments) i el còrtex frontal (que dirigeix els raonaments i la consciència), fins arribar al cervell social, on el sobrepuig o ordit sobrer del cervell humà, malgrat ser limitat, harmonitza la realitat misteriosa creant sistemes simbòlics (d'aquí les filosofies, ciències, ètiques, estètiques, espiritualitats i religions).

L'esquema que proposat ha estat aquest:

Insistent en la connexió entre món mental i l'orgànic -des de la Il·lustració dominà sols el món racional i, tot just ara, es comença a corregir el desequilibri-, l'ha completat amb un altre esquema del sistema de funcionament hormonal. Ara, els referents han estat **Antonio Damasio** (*El error de Descartes*, 1994), que afirma que la manca d'emoció era perniciosa per al raonament, fenomen que **Daniel Goleman** denomina amb èxit "intel·ligència emocional"; segons Damasio:

"... és probable que l'emoció ens ajudi a raonar bé, sobretot en els afers personals i socials, orientant-nos sovint cap al sector més beneficiós per a nosaltres mateixos dins del camp de les decisions possibles. No estic suggerint que les emocions substitueixin la raó; tampoc no estic negant que l'emoció excessiva pugui generar irracionalitat. L'únic que dic és que noves dades neurològiques semblen indicar que l'absoluta carència d'emocions és un problema encara més greu. Molt probablement, l'emoció constitueix el sistema de suport sense el qual l'edifici de la raó no pot funcionar bé."

En aquest punt ha esmentat dos científics més: **Steven Pinker**, que defeix la racionalitat com l'ús del coneixement per obtenir alguna cosa i assegura que ni la lògica arriba a conclusions incontrovertibles, i el matemàtic **Kurt Gödel** (1906-1978), que considera les matemàtiques imperfectes i assegura: "L'home que pensa no es pot entendre ell mateix; li caldria ser Déu".

En el punt sisè, el ponent ha desenvolupat els sistemes simbòlics que havia esmentat en el cervell social (filosofies, ciències, estètiques, ètiques, espiritualitats

i religions). I considera tant sistema simbòlic l'aparentment científica concepció del Big-Bang (invent de **Georges Lemaitre**, un sacerdot belga, amic d'Einstein, que no creia en el Big-Bang), com espiritualitats i religions des de les quals els sistemes simbòlics "ens" pensen.

I en aquest punt, ha oposat dos llibres, *El gran diseño* (2010), d'**S. Wawkin** i **L. Mlodinov** (per als quals tota realitat és matèria) i *La gnosis de Princeton. Los sabios a la búsqueda de una religión* (1985), de **R. Ruyer** (per als quals tot és esperit). Anant a fons, semblaria que el món occidental del blat hauria pogut donar una lògica en què l'axioma seria "A no és no-A", mentre la cultura oriental de l'arròs, amb el ying i el yang, pot admetre que en l'afirmació d'A hi pot cabre una certa negació d'A ("Advaita" o no-dualisme).

Encara en un punt setè, el conferenciant ha plantejat la sospita freudiana de si per conèixer la realitat no s'ha de conèixer abans el coneixedor, cosa que plantejaria les relacions entre el món conscient i l'inconscient.

Ha finalitzat la xerrada amb el punt vuitè, que afrontava justament el títol del cicle de debats: el coneixement de Déu en una societat agnòstica. Déu seria l'altra cara del misteri del món i els sistemes simbòlics ens n'ofereixen textos reveladors més que revelats. Però, en el que té d'assumible, Déu no hauria de ser segrestable ni manipulable. Per a uns, és el Tot i per a **sant Joan de la Creu**, en la pujada al Carmel, és la "Nada", i per això avui es parla de la "teologia apofàtica". **Jacques Pohier**, a *En el nombre del Padre: estudios teológicos i psicoanalíticos* (1978), ja deia que correm dos riscos a l'hora de parlar de Déu: convertir-lo en una religió al nostre servei i fer-lo un ésser fruit de les projeccions d'omnipotències infantils que tots portem dins. Per a ell, el Déu que ens revela Jesús es correspon tan poc a allò que els homes esperaven que fos un Déu, que fins i tot els cristians s'han resistit a admetre'l com ens l'ha estat revelat.

Una xerrada tan esplèndida i profunda com aquesta ha ofert ben bé fins a l'hora d'acabar tres quarts d'hora llargs de preguntes sobre l'equilibri necessari per ser harmònics, la intuïció, la transcendència, la necessitat que els sistemes simbòlics siguin socials per la tranquil·litat del grup humà, què cal fer des de la cultura...

El conferenciant les ha anat responent amb precisió. Ha quedat clar en el debat que la cultura catalana és del tot ignorant sobre el fet religiós i no el valora ni li ofereix la presencialitat que caldria. El conferenciant ha exposat que aquí seria inconcebible la portada del magazine francès *Express* amb personatges importants davant del pessebre (Einstein, Curie, Macron...), sensibles al món transcendent i al diàleg entre ciència i religió. I va fer notar que un país que fa anys i panys que aboga per la laïcitat, la societat francesa, té més en compte la religió que la catalana.